

Bernard Nežmah je novinar, kolumnist in esejist, v zadnjih letih pa tudi zavzet kronist zgodovine slovenskega novinarstva. V svoji novi knjigi podrobno in na izviran način secira uredniške časopisne prijeme avtorja *Desetega brata*, prvega slovenskega romana.

Bernard Nežmah

bukloplus

NEZNANI JURČIČ – MAGIČNI ŽURNALIST

Časopisna, kulturna in družbena zgodovina desetletja 1871–1881 na straneh Slovenskega naroda
Slovenska matica, 2024, t. v., 209 str., 25 €, JAK

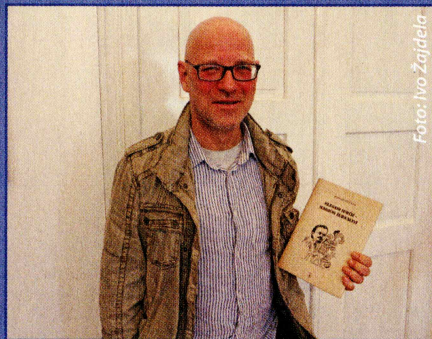
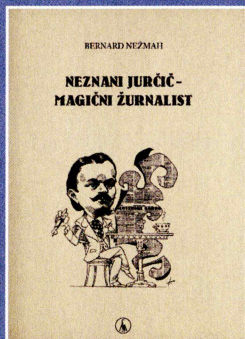

Foto: Ivo Žajdela

Bukla: Za Josipa Jurčiča ste zasnovali pojem »magični žurnalist«. Kaj so razlogi za to poimenovanje?

Nežmah: Iskal sem izraz, ki bi enostavno, a ilustrativno ponazoril način njegovega urednikovanja. Literaturo pisatelja Gabriela Marqueza literarnaveda označuje kot magični realizem, saj se v njem prepletata stvarnost in magija, realizem in nadrealizem. Pisatelj Marquez je kariero začel kot časnikar, medtem ko je Jurčič najprej zaslovel kot najbolj odmeven slovenski pisatelj, potem pa je postal osrednji časopisni urednik. V žurnalizmu je vpeljal podoben obrat, seveda ne v tem, da bi si dogodke izmišljeval, ampak tako, da je iz časopisa ustvarjal magični objekt branja. Teme, ki jih je drugo časopisje odvrгло v premočrtne zapise kronike ali pa jih je kar ignoriralo – javno obešanje, samomori, lov na medveda, razbojnik Guzej, maša v nemščini za umrlega rodoljuba, sova v Ljubljani, cesarjev pozdrav v ruščini –, je postavil kot nosilne članke, v njih dal glas deklasiranim in na videz nadrealistične perspektive skozi smrtno resen humor prikazal kot najbolj stvarne. Sploh pa je bil urednik, ki je segal onkraj časopisnega realizma, saj je objavljal tudi svoje odgovore bralcem, ki so mu pošiljali dopise! Magični žurnalist.

Bukla: Avtor prvega slovenskega romana je deset let (1871–1881) urejal časnik *Slovenski narod*. Katere inovativne prijeme bi izpostavili?

Nežmah: Ker ni imel novinarjev, ki bi preverjali dejstva, je kar iz bralcev ustvaril široko mrežo dopisnikov in našel genialen način, kako se je izmaknil pasti lažnih novic. Ko se je soočal z germanizacijo, ki je izrivala slovenščino iz javnih ustanov, ni pisal člankov v maniri očitkov oblasti, ampak jo je soočal z dejstvi, ki jih je prignal do absurda – v kočevski gimnaziji je med 105 učenci le en Nemec, a zaradi njega imajo 104 Slovenci pouk le v nemškem jeziku.

Bukla: Tiskani mediji so dandanes pred velikimi (digitalnimi) izzivi. Kaj se lahko uredniki, žurnalisti in novinarji v 21. stoletju (na)učijo od Jurčiča in urejanja časopisa v 19. stoletju?

Nežmah: Tudi v tistem času so bili časniki v krizi. Pred njim so izvzemši *Kmetijske in rokodelske novice* hitro propadli splošni časniki, kot so bile *Lublanske novice*, *Slovenija*, *Naprej* in prvi *Slovenec*. Zgolj idejna usmerjenost v rodoljubje in korektno časnikarsko poročanje nista zadoščala. Jurčič je naredil preobrat, saj je časopis pisal za bralce. Celo gledališkim ocenam je dal status osrednjega avtorskega žanra, ko je angažiral kritika, ki je motril predstave skozi neizprosen sarkazem. Kot pisatelj je bil kajpak mojster fabule in tako mu je uspelo, da je tudi rubrike o malih dogodkih povzdignil v intrigantno branje. Obenem pa je znal bralce vključiti kot avtorje, ki so iz časopisa ustvarjali osrednji prostor javnosti: tako je med plačanimi inserti objavil poziv gostilničarja, da mu naj gospod I... poplača dolg, sicer objavi njegovo celotno ime.